

سؤالات تشریحی با پاسخ برای درس قواعد فقه ۲

۱. قاعده «الناس مسلطون علی أموالهم» به چه معناست؟ کاربرد آن چیست؟

یعنی هر فرد نسبت به اموال خود اختیار کامل دارد و می‌تواند آن را به کار گیرد یا انتقال دهد. کاربرد: مبنای حقوق مالکیت، انتقال مال، و منع تصرف غیرمجاز در فقه و حقوق مدنی است.

۲. قاعده «لا ضرر و لا ضرار» چیست و چه نقشی در رفع تعهدات دارد؟

هر حکمی که موجب ضرر ناروا باشد، در شریعت معتبر نیست.

کاربرد: در طلاق به دلیل عسر و حرج، فسخ قراردادهای زیان‌آور، رفع تکلیف در صورت بروز ضرر شدید.

۳. قاعده «ما یضمن بصحیحه یضمن بفساده» را توضیح دهید.

اگر عقدی در صورت صحت موجب ضمان شود، در صورت فساد آن نیز موجب ضمان است. مثال: اگر بیع فاسد باشد ولی مبیع تلف شود، خریدار ضامن است چون در صورت صحت نیز ضمان وجود داشت.

۴. قاعده «الغنم بالغرم» به چه معناست؟

هر کس که از چیزی بهره می‌برد، باید خسارات و مسئولیت‌های آن را نیز بپذیرد.

کاربرد: اجاره، مضاربه، یا بیمه؛ کسی که سود می‌برد، ضامن خسارت هم هست.

۵. قاعده «الخرج مرفوع» چیست؟

احکام شرعی که موجب سختی و مشقت شدید (خرج) باشند، برداشته شده‌اند.

مثال: معافیت بیمار از روزه، طلاق زن در شرایط حرجی زندگی.

۶. قاعده «البینه علی المدعی و الیمین علی من أنکر» در دادرسی چگونه اجرا می‌شود؟

کسی که ادعایی دارد باید دلیل بیاورد و اگر دلیل نیاورد، منکر (طرف مقابل) می‌تواند با سوگند دعوی را رد کند.

کاربرد: در کلیه دعاوی حقوقی و کیفری اصل بر بی‌گناهی است، مگر آنکه خلاف آن اثبات شود.

۷. قاعده «الاقرار حجة قاصرة» چیست؟

اقرار فقط نسبت به خود شخص معتبر است، نه نسبت به دیگران.

مثال: اگر کسی بگوید من و فلانی با هم مالی را غصب کردیم، اقرار او فقط نسبت به خودش پذیرفته می‌شود.

۸. قاعده «المباشر ضامن و إن لم يتعمد» به چه معناست؟

کسی که مستقیماً کاری انجام دهد و موجب ضرر شود، ضامن است حتی اگر عمدی نباشد.

مثال: کسی که ناخواسته به ماشین دیگری صدمه می‌زند، ضامن خسارت است.

۹. قاعده «من أتلف مال الغير فهو له ضامن» چیست؟

هر کس مال دیگری را تلف کند، باید جبران کند.

کاربرد: در مسئولیت مدنی و جبران خسارت، حتی اگر بدون تقصیر باشد.

۱۰. قاعده «الأصل براءة الذمة» در حقوق چه جایگاهی دارد؟

اصل بر براءت و عدم اشتغال ذمه افراد است، مگر خلافش ثابت شود.

مثال: اگر کسی مدعی شود دیگری به او بدهکار است، باید اثبات کند؛ در غیر این صورت، بدهی‌ای وجود ندارد.